

Rozvoj talentu a waldorfská pedagogika

Ing. Ivan Smolka je od roku 2005 ředitelem Waldorfského lycea v Praze-Opatově. Ve školství působí od roku 1996, kdy pracoval jako zástupce ředitele waldorfské základní školy v Praze-Jinonicích. Řadu let se podílel na činnosti Stálé konference asociací ve vzdělávání, která se snaží udržet reformní pojetí vzdělávání v ČR. Spolupracuje s řadou českých i zahraničních pedagogických odborníků, organizuje vzdělávání učitelů.

Pane řediteli, internetový portál, pro který je určen tento rozhovor se zabývá talentovanými dětmi a studenty. Vy ale chápete všechny studenty, kteří přicházejí k vám na školu jako talentovaní, jejichž nadání je třeba celostním přístupem, který vaše pedagogika nabízí, teprve rozvinout, nebo se snad pletu?

Každý v sobě máme řadu potencialit, které můžeme rozvíjet. A můžeme pracovat i na tom, co nám třeba vůbec nejde. U talentovaných dětí se může stát, že se jejich vychovatelé či učitelé zaměří jen na ty oblasti, ve kterých dítě vyniká, a jeho vývoj pak může být příliš jednostranný. K našim studentům přistupujeme tak, že jde především o chuť a vůli pracovat (tedy o motivaci), pokud ji mají, mohou dokázat cokoli (pokud jsou požadavky přiměřené věku). Pracujeme na postupném rozvíjení vědomostí, dovedností, ale i vlastností. Pro příklad z jedné oblasti mohu uvést náš přístup k rozvoji samostatného úsudku (neboli vlastního myšlení).

V loňském školním roce se vaše lyceum umístilo ve státní maturitní zkoušce na 1. místě v České republice v rámci středních odborných škol. Další SOŠ v pořadí se umístila o 113 míst níže v absolutním pořadí všech středních škol. A váš 2. ročník se umístil také na 1. místě v rámci středních odborných škol v testech čtenářské gramotnosti. Proč právě vaše škola?

Někteří lidé si stále myslí, že vzdělávání, které rozvíjí osobnost žáka, které ztrácí čas tím, že se vedle myšlení věnuje i rozvoji citění a vůle, že takové vzdělávání nemá výsledky, že se děti nic nenaučí. Ale to je nesmysl. Když se dělá dobře, je daleko efektivnější i v oblasti znalostí (což ukázala třeba ta státní maturita). Ze základní waldorfské školy v Praze, kde jsem působil dříve, se opakovaně dostávalo 40-50 % absolventů na gymnazia, přičemž pražský průměr byl 10-12 %. V loňské státní maturitě jsme nejen my byli první v rámci ČR, ale druhé ze tří existujících waldorfských lyceí (v Semilech) bylo první v Libereckém kraji.

Zaměstnavatelé si neustále stěžují, že školy připravují studenty nevhodně. To se ale asi vašeho typu vzdělávání netýká. Absolventi obdobného středoškolského studia vašeho typu v zahraničí jsou podle různých výzkumů a analýz nadprůměrně flexibilní, aktivní a úspěšní jak ve vysokoškolském vzdělávání, tak v uplatnění na trhu práce. Jak je to u nás?

V ČR ještě moc statistiky dělat nemůžeme, vždyť naše mladá škola má teprve 3 ročníky absolventů. Ti jsou zatím na různých typech vysokých škol (architektura, farmacie, přírodověda, technika, pedagogika ...) nebo i v praxi. Můžeme se však podívat do zahraničí. Z nejčerstvějšího velkého průzkumu v Německu (Randoll 2009) vyplývá např., že absolventi waldorfských škol absolvovali čtyřikrát častěji vysokoškolské vzdělání než je průměr, nebo že v době průzkumu bylo pouze 2,7% waldorfských absolventů nezaměstnaných, zatímco průměr v Německu byl 12%. Obdobné výsledky poskytl průzkum v Norsku (1995), kdy

nezaměstnanost absolventů waldorfských škol byla pouze poloviční (2,7%) ve srovnání s národním průměrem (5,3%).

Máte pravdu, že zaměstnavatelé i Hospodářská komora stále častěji upozorňují na to, že absolventi našich škol jsou sice plní vědomostí (ale ty se dají vždy doplnit nebo se mění), ale chybí jim schopnosti a především vlastnosti.

Překonávání tradičních vzdělávacích systémů zaměřených na znalosti je velkým celosvětovým tématem již řadu let, u nás se to ale příliš nedaří. Např. zpráva komise Unesco „Vzdělávání pro 21. Století“ uvádí, že má-li být vzdělávání úspěšné, je potřeba: „... *učit se poznávat (osvojovat si nejen znalosti, ale i nástroje pochopení), učit se jednat (být schopni aktivně a tvořivě zasahovat do svého prostředí), učit se spolupracovat s druhými, a také učit se být (ve smyslu utváření vlastní osobnosti).*“

Je to také otázka pojetí člověka. Jestli ho budeme vnímat jako lidský zdroj pro ekonomiku, jako určitý výrobní nástroj, pak bude vzdělávání směřovat k vytváření co nejefektivněji fungující součástky systému, k výchově splňovačů. Jestliže však budeme člověka chápat jako individualitu, která by měla mít možnost a schopnosti smysluplně utvářet svůj život, pak se vzdělávání bude snažit o rozvoj všech jeho potenciálů, aby mohl v životě něco nového vytvořit, vymyslet, zrealizovat, najít si vlastní cestu. Jestli vzdělávání vnímáme jako výcvik nebo jako vývoj.

Zaujalo mne, že studenti si nevolí své studijní zaměření již při vstupu na školu, ale až v průběhu studia. A také mne zaujalo, že přírodní vědy (například chemii) studují nejdříve na fenomenologické bázi. Platí to i pro fyziku?

Pokud si má dítě zvolit své studijní zaměření již na konci 9. třídy, je to dost často spíše volba jeho rodičů. Proto si u nás volí student svoji další cestu až na konci 2. ročníku, kdy se lépe zná jak on sám, tak ho lépe znají naši učitelé, takže mu mohou i poradit.

V přírodních vědách (včetně fyziky), ale i v jiných oblastech, se snažíme o to, aby studenti jen nepřebírali něčí myšlenkové modely, ale děláme pokusy a pozorujeme skutečné fenomény, jde nám o jejich opravdové pochopení a tím třeba i o schopnost aplikace v jiných oblastech, o to, aby základem poznání se stala pro studenty vlastní zkušenost a vlastní úsudek.

Je zřejmé, že váš model těží z principů, které byly již dříve ověřeny v jiných evropských zemích. V tom mi tak trochu připomínáte školu Open Gate, která rovněž klade důraz na rozvoj sociálního citění, ekologického vědomí a jazykových znalostí. Do jaké míry mohou studenti těžit právě z tohoto mezinárodního zakotvení vaší školy?

Waldorfská pedagogika je ověřována již více než 90 let, existuje asi 1100 škol ve více než 50 zemích světa. Těží z toho jednak naši učitelé, kteří jezdí na stáže do zahraničí, nebo s nimi přijede pracovat zkušený waldorfský učitel přímo do jejich hodin. A také naši studenti, kteří jezdí na několikátýdenní či několikaměsíční individuální stáže do zahraničních waldorfských škol.

Pane řediteli, říkáte, že nabízíte celostní vzdělávání, které vychází z vývojových potřeb studenta a vytváří prostor pro utváření jeho individuality, ale také zodpovědnosti za utváření jeho života i okolí. A právě slovo „zodpovědnost“ mne zaujalo. To souvisí totiž

s rozvojem charakteru, kterému se u nás na školách věnuje mizivá pozornost, i když má pro život zásadní význam. Jak je to u vás?

Podpora rozvoje vlastností je výraznou součástí naší práce. Chceme, aby se z našich studentů stali samostatní, sebe si vědomí lidé. Aby dokázali v životě realizovat to, co považují za důležité. Důležitým heslem pro naši školu je „svět je pravdivý“. Vše může být zpochybněno, prozkoumáno, prověřeno, prodiskutováno. Vedeme k tomu i způsobem vyučování – studentům nepředkládáme hotová fakta k zapamatování, ale nejprve pozorujeme, pak popisujeme, a teprve potom vyvozujeme možné závěry. Tím je vedle poznávání vedeme i k určitému životnímu postoji – nepřebírat bezmyšlenkovitě pravdy, které jim někdo předkládá, ale vše si sám prozkoumat, analyzovat a pak vyvozovat vlastní závěry či postoje.

Kdybyste přál lyceu, které máte tu čest vést, něco do budoucna. Co by to bylo?

Aby si české školy a čeští rodiče uvědomili, o čem má vzdělávání být. Co potřebuje současná doba, současná společnost, co potřebuje člověk, aby v ní obstál. Jaké vlastnosti, schopnosti, dovednosti a motivace by měl mít. Přičemž waldorfská pedagogika je jen jednou z možných cest osobnostně rozvojového vzdělávání, jde o princip, úhel pohledu. Aby si uvědomili, že vzdělávání není státní zakázka (kde žáci plní kýmsi predepsané úkoly), ale že vzdělávání je lidské právo. Právo na rozvoj všech potencialit, které v sobě mohu rozvinout.

Vážený pane řediteli, děkuji Vám za rozhovor

Otázky kladl Miroslav Žák